

ספר
אור
חדש

בירור סוגיות והלכות
חדש בזמן הזה

ספר

אור
חדש

בירור סוגיות
חדש בזמן הזה

בירור סוגיות והלכות
חדש בזמן הזה

ספר אור חדש

הוא בירור סידור ועריכת שיטות ופסקי
רבותינו הראשונים נ"ע

בסוגיא דחדש

עפי"ד רבותינו גאוני קמאי מרי דשמעתתא,
ובפרט נתבארו דברי הראשונים המקילים
אשר כתביהם היו ספונים וטמונים
בימי רבותינו האחרונים ז"ל
ושזכינו אנן משמיא ליהנות מאורם

ועל צבאו הערות וציונים ומראה מקומות
ותוספת ביאור
וקראתיו בשם "ציון תאיר"

חובר בס"ד ע"י
נפתלי בהר"ר דניאל רוטנברג שליט"א

פה לעיקוואוד יצ"ז
תשפ"א לפ"ק

RABBI I. T. WEISS

CHIEF RABBI
OF JERUSALEM

RECHOV GIVAT MOSHE 2
P.O.B. 50049 JERUSALEM. E. ISRAEL.

יצחק טובי' ווייס

רב ואב"ד
לכל מכהלות האשכנזים
עיריית ירושלים תשס"א

בס"ד יום א' לסדר "ראה אנכי נותן לפניכם ברכה" תשע"ט לפ"ק

שמח לבי בקרבי בראותי עלים לתרופה, בידי האברך החשוב הרה"ג מוה"ר נפתלי ראטטענבערג שליט"א מחשובי הצורבים בעיר לעיקוואוד יצ"ו, בן יקר לתלמידי מנעוריו הרבני החסיד מוה"ר דניאל שליט"א בן ידידי מאז הגה"ח המופלג בתוי"ש מוה"ר יוסף יצחק זצ"ל מפארי הקהלה באנטווערפען יצ"ו, והוא חיבור נפלא רב הכמות ורב האיכות אומ"ר הבא מן החדש לבאר שיטת הראשונים והפוסקים בסוגיא דחדש בזמן הזה וכל המסתעף לזה, אשר בשמו נקרא "שיר חדש", ומן המעט שראיתי בו כפי מיסת הפנאי מרוב הטרדות המוטלות עלי, ראיתי שהוא קולע אל המטרה בסברה ישרה, בסוגיות הש"ס ובדברי הראשונים והפוסקים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ובוודאי ששוחרי תורה יהנו מפרי עמלו ויקחו ברכה אל תוך ביתם.

ואברך בזה את הרב המחבר שליט"א שיזכה להרבות פעלים לתורה בכתב ובעל פה, וליישב באהלה של תורה מתוך הרחבת הדעת ונחת דקדושה מכל יו"ת, בברכה והצלחה בכל הענינים, לאורך ימים ושנים טובים.

ר' יצחק טובי' ווייס
במקום יו"ט

* מתחילה היה בדעתי לקרוא חיבור זה בשם "שיר חדש", אמנם הגאון ר' שמעון יצחק שלוינגר שליט"א העיר לי ממה שאמרו רז"ל (סוטה ל"ה). מפני מה נענש דוד מפני שקרא לדברי תורה זמירות שנאמר (תהלים קי"ט) זמירות היו לי חוקיך, וקיימתי בעצמי עשה לך רב בקנין שינוי השם.

שער הלחם

הוא שער הראשון מחיבור זו
אשר בו יבוא שיטות רבותינו הראשונים נ"ע
בסוגיא דחדש בחוצה לארץ
ויבואר בסייעתא דשמיא יסודי ופרטי שיטתם
עם מקורותיהם לאיסור ולהיתר ותשובתם בצד
עפ"י תורתם של רבותינו גדולי האחרונים ז"ל
ובפרט מרא דהאי שמעתתא הפני יהושע ז"ל

ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה...

תוכן מפורט

סוגיא דחדש בחו"ל

פרק א	בירור שיטות התנאים בחדש של חו"ל ומקור שיטות הראשונים האוסרים מה"ת
ענף ראשון	בו יתבאר שיטות התנאים והאמוראים בדין חדש של חו"ל כה
ענף שני	בו יתבאר מקור שיטות הראשונים האוסרים חדש בחו"ל מה"ת ל
ענף שלישי	מביא עוד מקורות היוצאים מתוך דברי רבותינו הראשונים לאסור חדש בחו"ל לג
פרק ב	בירור מקורו של הרי"ף והרא"ש שאסרו מה"ת ויתבאר אי פסקו כן מעיקר הדין או רק לחומרא
ענף ראשון	קושיא על שיטת הרי"ף מכללא דסתם ואח"כ מחלוקת, ופלוגתת האחרונים אי פסק לאיסור מעיקר הדין או לא לז
ענף שני	מבאר תירוצו של התיו"ט שהלכה כסתמא הנשנה בדוכתיה ומביא סייעתא לזה מדקדוק לשון הראשונים מא
ענף שלישי	מו"מ בדברי האחרונים שדקדקו בלשון הרי"ף בכ"מ לדעת אי דרכו לפסוק בכה"ג מעיקר הדין או לא מג
פרק ג	ביאור מקור שיטת האור זרוע שפסק דחדש בחו"ל מדרבנן וספיקו מותר
ענף ראשון	מקורו של האו"ז לפסוק כמ"ד חדש בחו"ל דרבנן מסתמא הנשנה בדיני העומר ודעת הרמב"ם שאינם תלויין הא בהא מט
ענף שני	מבאר שהאו"ז בא ליישב נגד שתי שיטות הראשונים דיש שאסרו ע"פ סתמא ויש שאסרו ע"פ דברי האמוראים נב
ענף שלישי	בו יתבאר מה שהעיד רבינו שמואל בשם האו"ז ויתבאר גם אם האו"ז פסק לקולא רק בשעה"ד או לא נה
פרק ד	ביאור שיטות הראשונים וסוגיית הגמרא בענין אי עומר וחדש תלויין הא בהא
ענף ראשון	שיטות הראשונים אם עומר וחדש תלויין הא בהא, ויתבאר גם מקור הרמב"ם לאסור חדש בחו"ל מה"ת ס
ענף שני	פירוש סוגיא דמנחות לדעת האו"ז ולדעת הרמב"ם ובו יתבאר מקור דין עומר מחו"ל סה

ענף שלישי ראיות האחרונים שעומר וחדש אינם תלויין הא בהא כדעת הרמב"ם וישוב שיטת האו"ז..... סט

פרק ה ביאור שיטת רבינו ברוך המתיר חדש בארצות הרחוקים מא"י

ענף ראשון ביאור מקור דברי רבינו ברוך לפסוק כמ"ד חדש בחו"ל דרבנן וקושיית הרא"ש עליו..... עג

ענף שני מיישב מש"כ החת"ס שרבינו ברוך הקיל רק בשל גוים ומביא עוד ראשונים דנקטו כשיטת רבינו ברוך..... עו

ענף שלישי בו יתבאר מנ"ל לרבינו ברוך להתיר חדש בארצות הרחוקים מא"י, גם ידון קצת בבירור שיטת המרדכי בחדש של חו"ל..... עט

פרק ו בירור שיטות הריב"א והריצב"א בדין חדש בחוצה לארץ ובשל גוים

ענף ראשון פירוש דברי רבינו אביגדור שכתב משמיה דריב"א להתיר חדש של גוים בחו"ל..... פד

ענף שני פירוש דברי רבינו שמואל מפלייזא שכתב היתרים בדין חדש בחו"ל וחדש ש"ג משמיה דריב"א וריצב"א..... פח

ענף שלישי מסכם מהנ"ל שיטות הראשונים בדין חדש בחו"ל, ודן אי היתר חדש ש"ג תלוי בהיתר חדש בחו"ל..... צא

פרק א

בירור שיטות התנאים בחדש של חו"ל ומקור שיטות הראשונים האוסרים מה"ת

ענף ראשון- בו יתבאר שיטות התנאים והאמוראים בדין חדש של חו"ל.
ענף שני- בו יתבאר פסקם של רבותינו הראשונים ומקור שיטתם. ענף
שלישי- מביא עוד מקורות שיצאו מתוך דברי רבותינו הראשונים לאסור
חדש בחו"ל.

ענף ראשון

בו יתבאר שיטות התנאים והאמוראים בדין חדש של חו"ל

(א) ציוונו הבורא יתברך בספר תורת אלקים (ויקרא כ"ג-י"ד):

ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם חקת
עולם לדרתיכם בכל משבתיכם.

מצוות לא תעשה זו נוהג בחמשת מיני הדגן, ואסורים הם עד יום הקרבת העומר (משנה פ"ק
דחלה)^א. הוא נוהג בין בזמן שבית המקדש קיים בין בזמן שאין בית המקדש קיים, אלא
שבזמן שיש מקדש משיקרב העומר הותר החדש בירושלים, ובמקומות הרחוקים מותרים
אחר חצות, ובזמן שאין מקדש כל היום כולו אסור מן התורה (רמב"ם פ"י מהל' מאכ"א ה"ב
עפ"י מנחות ס"ח).

→ ציון תאיר ←

המנחה) כתב בשם בעלי התוס' (פירוש ריב"א, דברים
ט"ז-ח) דבחדש איכא עשה ולא תעשה, דהיינו לאו
הבא מכלל עשה מקרא דששת ימים תאכלו מצות
מן החדש ולא שבעה, ומתרץ בזה אמאי לא דחי
עשה דמצה לל"ת דחדש (עי' בזה בתוס' ר"ה י"ג).
ד"ה דאקריבו בשם הירושלמי). וכדברים אלו מצאתי
בפירושו לרבינו יוסף בכור שור פרשת ראה (שם).

א. הסמ"ג (לאוין קמ"ד), הרמב"ם (בסה"מ מצוה
קפ"ט-קצ"א) והחינוך (מצוה ש"ג-ש"ה) מנו ג' לאוין
נפרדים ללחם קלי וכרמל, אבל הרמב"ן (שורש
התשיעי, ובשכחת הלאוין) חלק על הרמב"ם ומנה
אותו ללאו אחד. [ובגמרא (כריתות ה.) אמרי'
דהאוכל לחם קלי וכרמל לוקה ג', דאינו נחשב לאו
שבכללות עיי"ש.]. ובמנ"ח (מצוה ש"ג בקומץ

פלוגתת התנאים בדין חדש בחו"ל

ברם דינא דחדש בחוצה לארץ לא איתפרשא בקרא, ואיפליגו בהו תנאי בפרק קמא דקידושין (פ"א מ"ט) אי מושבותיכם דכתיב בקרא מלמד אותנו שמצוה זו נוהגת גם בחו"ל או אימא דאתא לאשמעינן דאין מצוה זו נוהג אלא לאחר כיבוש וחילוק. והכי תנינן:

כל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ, ושאינה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ, חוץ מן הערלה וכלאים, רבי אליעזר אומר אף החדש.

ואיבעיא בגמרא (שם ל"ז). אי ר"א לחומרא פליג וה"ק ת"ק חוץ מן הערלה ומן הכלאים דהילכתא גמירי לה, אבל חדש בארץ אין בחו"ל לא, מ"ט מושב לאחר ירושה וישיבה משמע, ואתא ר"א למימר אף חדש נוהג בין בארץ בין בחו"ל. או דילמא ר"א לקולא פליג, והכי קאמר ת"ק חוץ מן הערלה והכלאים דהילכתא גמירי לה דנוהג בחוצה לארץ וכ"ש חדש דמושב כ"מ שאתם יושבים משמע, ואתא רבי אליעזר למימר חדש אינו נוהג אלא בארץ דמושב לאחר ירושה וישיבה משמע.

ופשט בגמרא דר"א לחומרא פליג מהא דאמר אביי, מאן תנא דפליג עליה דרבי אליעזר, רבי ישמעאל היא, דתניא (ספרי פרשת שלח) ללמדך שכ"מ שנאמר בו מושב אינו אלא לאחר ירושה וישיבה דברי רבי ישמעאל, אמר לו ר"ע הרי שבת שנאמר בו מושבות ונוהגת בין בארץ בין בחו"ל וכו'. ומדאמר אביי דרבי ישמעאל הוא התנא דפליג עליה דר"א, ש"מ שר"א בר פלוגתיה לחומרא פליג ודריש קרא דכל מושבותיכם לאסור החדש בכל מקום.

פלוגתת האמוראים בהאי דינא

וברינא זו דחדש בחו"ל איפליגו בהו גם אמוראי במסכת מנחות (ס"ח:), דאיתא התם: רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אכלי חדש באורתא דשיתסר נגהי שבסר קסברי חדש בחו"ל דרבנן ולספיקא לא חיישינן, ורבנן דבי רב אשי אכלי בצפרא דשבסר קסברי חדש בחו"ל דאורייתא וכו'. אמר רבינא אמרה לי אם אבוך לא הוה אכיל חדש אלא באורתא דשבסר נגהי תמניסר דסבר לה כרבי יהודה וחייש לספיקא.

וזה פלוגתתם, דרב פפא ורב הונא סברו דכיון דחדש בחו"ל אינו אלא מדרבנן א"כ אין לחוש לספיקא דיומא, וממילא הותר כבר ביום ט"ז, אלא שהמתינו עד הלילה משום דסברי שיום הנף כולו אסור. אבל רבנן דבי רב אשי סברי דחדש בחו"ל אסור מה"ת, ולכן חשו לספיקא דיומא והמתינו עד יום י"ז, אמנם אכלו כבר בבוקר דסברי שלא נאסר יום הנף בספיקא דיומא. ואבוה דרבינא סבר שחדש בחו"ל אסור מה"ת וגם ס"ל שיום הנף כולו אסור ולפיכך המתין עד ליל י"ז נגהי י"ח.